

Мирољуб Милинчић, Милутин Љешевић, Предраг Ђуровић¹

СПЕЛЕОЛОШКА ИСТРАЖЕНОСТ НАЦИОНАЛНОГ ПАРКА ДУРМИТОР

Кључне речи: Пећине, јаме, кареџ, љацијаџија, љанина

Key Words: Caves, Potholes, Karst, Glaciation, Mountain

Спелеолошки објекти су најспецифичније појаве крашке морфологије, која у највећој мери доминира простором Дурмитора. Они сами по себи, развићем у унутрашњости кречњачких стена, представљају раритетне геоморфолошке, биоспелеолошке, хидролошке, микроклиматске, еколошке и друге појаве.

У В О Д

Морфогенеза спелеолошких објеката, резултат је рада и деловања великог броја фактора и разних модификатора. Поред стена карбонатног састава, неопходна је вода (атмосферска или текућа) као вршилац процеса, и други неопходни услови као што су испуцалост карбонатне подлоге, тектонска и морфолошка суперпозиџија, откривеност какбонатне подлоге и др. На генезу крашког процеса, модификатори, као што су клима, експозиџија, нагиб топографске површине и други имају велики утиџај. С обзиром, да су спелеолошки објекти, резултат рада и деловања великог броја природних чинилаца, њиховим систематским проучавањем могу се стећи сазнања битна за многа даља фундаментална и практична истраживања, у великом броју комплементарних наука.

Територија Дурмитора има идеалне услове за развој спелеолошких објеката, посебно када је реч о јамама. Према нашим анализама 92% територије Националног парка има карбонатну подлогу. Просечна годишња сума падавина креће се од 1.500 до 3.500 mm. У тектоници је позната "Дурмиторска навлака" ("Дурмиторска краљушт") која је морала бити праћена интензивним разламањем и појавом пукотина, разних димензија. Ова три основна фактора омогућила су појаву веома дубоких и дугачких спелеолошких

1

*Мирољуб Милинчић, Др Милућин Љешевић, Географски факултет
Београд, Академски брџ 16, Мр Предраџ Ђуровић, Географски институт
"Јован Цвиџић" САНУ Београд, Кнез Михаилова 35.*

објеката. Поред тога морфолошки предуслов, велика верикална рашчлањеност терена је условила оријентацију крашког процеса у дубину, а као резултат тога је и доминантна појава јама у односу на пећине.

Дурмиторски простор, до пре десетак година, у спелеолошком погледу није привлачио посебну пажњу. Интензивнија истраживања, обављена средином деведесетих година дала су вредне научне и спортске резултате. Прикупљени подаци и стечена сазнања су у многим доменима кориговала теориске предпоставке о красу и карстификацији.

Истраживања обављена 1984 године, резултирала су открићем јаме у Малом ломном долу, дубоке 605 m, и укупне дужине канала од 1.870 m, која је у то време била друга јама по дубини у Југославији. Током 1985. године истражена је јама на Вјетреним брдима, дубока 897 m, и дужине канала 4.528 m. Ово је најдубљи спелеолошки објект Балканског полуострва. Оваквим открићима и великом перспективношћу, Дурмитор је постао значајна спелеолошка дестинација са дисперзивном зоном на читавом европском континенту.

Због информативног карактера овог рада и због бројности истражених и евидентираних спелеолошких објеката, биће систематизовани и класификовани по карактеристичним локалитетима, односно по рељефним целинама у оквиру Националног парка Дурмитор. У раду су приказани не само истражени спелеолошки објекти већ и евидентирани за које је само познат положај.

КАЊОН ТАРЕ

До сада је евидентирано и делимично истражено 109 објеката. По морфолошком типу пећине имају апсолутну доминацију, што је аналогно морфолошкој предиспозицији терена и другим доминантним условима. Наиме, на подручју Кањона таре 80% топографске површине терена има пад већи од 30 степени.

Највиши спелеолошки објект Кањона Таре налази се на 1.052 mпв. (Мијића пећина на локалитету Вашковске стене). Најнижи објект, Кањона Таре као и читавог Националног парка налази се на 552 mпв.

Досадашња спелеолошка истраживања објеката овог локалитета морају бити настављена и допуњена другим компатибилним истраживањима. Овако прикупљени подаци и стечена сазнања, помоћи ће бољем и прецизнијем разрешењу, сложеног процеса дубинске карстификације и морфогенезе кањона Таре. Ово је дуги низ година примарни научни проблем дурмиторског подручја "црвена нит" која повезује сазнајне процесе многих научних дисциплина.

ЈЕЗЕРСКА ПОВРШ

На подручју Језерске површи истражено је 10 спелеолошких објеката, на надморским висинама од 1.400 до 1.600 m. По типу објеката доминирају пећине са просечном дужином 100 до 110 m, и јаме са просечним дубинама од 70 m. С обзиром да је 75% топографске површине терена са нагибом мањим од 30 степени, јавља се већи проценат пећина него што би се могло очекивати. У хидролошком погледу на овом локалитету превладавају сифонске пећине.

СЕДЛЕНЕ ГРЕДЕ И РАНИСАВА

На подручју Седлених греда и Ранисаве евидентирано је и истражено 6 спелеолошких објеката. По типу има јама и пећина. Локације надморских висина објеката крећу се од 2.000 до 2.150 m. То су углавном објекти малих димензија, јер су развијени у релативно плиткој и малој "капи" од спрудних кречњака, који су у виду тектонске крпе овде навучени преко "дурмиторског флиша"

БОЉ И БОЉСКЕ ГРЕДЕ, ЛОЈАНИК И РУЖИЦА

На овим локалитетима је истражено 17 спелеолошких објеката. По типу превладавају јаме, са просечним дубинама од 20 до 30 m. Екстрем је Бољска јама са дужином од 182 m и дужином канала од 249 m. У хидролошком погледу доминирају снежнице (леденице), а у климатском погледу то су хладне јаме. Бољ и Бољске греде су иначе веома перспективно подручје у смислу налажења дубоких јама, јер се са његове јужне стране налази дубока долина Драгишнице (горње Комарнице).

ПОДРУЧЈЕ ЗЕЛЕНОГ ВИРА, ЗУБАЦА, СУРУТКЕ, ВЈЕТРЕНИХ БРДА И МАЛОГ ЛОМНОГ ДОЛА

На овој територији је истражено 19 спелеолошких објеката, на надморским висинама од 1700 до 2300 m. Као најинтересантније и најперспективније подручје показао се локалитет Вјетрених брда на коме су истражене три јаме и једна пећина.

Јама на Вјетреним брдима је дубока 897 m, и дужине канала 4.528 m. Ова јама је 1985 год. била предмет детаљних спелеолошких истраживања, која су указала да би она могла бити и дубља од 1.000 m. Исте године, обављено је роњење у сифонском језеру на крају јаме. Од пророњавања и даљних истраживања одустало се због сужења у сифону на дубини од 2,5 m. На основу тектонских, морфолошких, палеоглацијалних (контактно подручје

Спелолошка истраженост Националног Парка "Дурмитор"

некадашњих ледника и кречњачке подлоге) и других предиспозиција, ова јама као и друге јаме у непосредној околини имају перспективу да буду најдубљи спелеолошки објекти у светским размерама. Потенцијална дубина јаме на Вјетреним брдима је 1.650 m.

Сјеверне обручине, на овом локалитету су истражена два спелеолошка објекта. Интересантна је јама "Са улазима" дубока 467 m. и 4.200 m. дугим каналима. Посебан куриозитет овог објекта је тај што га чине три посебна јамска система која су међусобно повезана на дубинама од 270 односно 410 m. Овај систем има 7 улаза и четири дна на различитим дубинама.

Зелени вир, истражена су 4 спелеолошка објекта, 3 јаме и 1 пећина (окапина). Највећи објекат је "Зеленовирска јама" дубока 180 m, и 440 m. дубоким каналима.

Мали ломин до, истражене су две јаме. Највећи и најинтересантнији објект је "Велика јама", дубока 605 m и 1870 m. дугим каналима.

ДУШКЕ ПОЛИЦЕ, ПРИЈЕСПА И ТОДОРОВ ДО

На овом подручју су истражена три објекта на надморским висинама од 1.850 до 1.950 m^{n.v.}. То су 2 пећине и 1 јама, са скромним димензијама. Објекти су углавном развијени у танкослојним кречњацима дурмиторског флиша, са доста лапоровитих прослојака што је и условило њихове мале димензије.

ШКРКЕ, ПРУТАШ И ПЛАНИНИЦА

На овом подручју је истражено 7 објеката, пећина и окапина са дужинама од 12 до 45 m. Надморске висине објеката су од 1.600 до 2.000 m. Пећине су малих димензија јер су се развиле у глациокрашким условима и на њихову модификацију су утицале моренске акумулације, савремени нивациони процеси и појаве.

БАСЕН ЛОКВИЦА И ВЕЛИКОГ ЛОМНОГ ДОЛА

На овом подручју је истражено 29 објеката. По морфолошком типу превладавају јаме, којих има 25. Надморска висина објеката је 1700 до 2100 m. Најдубље јаме су 120 до 130 m, дубоке. Велики број спелеолошких објеката је последица велике разуђености терена, појаве веома чистих кречњака, велике количине талога, а посебно снега. Овај део Дурмитора је веома перспективно подручје за изналажење дубоких јама, јер релативна висина иде и до 1600 m у односу на потенцијални правац развића - кањон Таре.

БАСЕН АЛИШНИЦЕ И ЦРЕПУЉ ПОЉАНА

На овим локалитетима је истражено 17 спелеолошких објеката. По типу има јама и пећина (окапина). Налазе се на надморским висинама од 1.700 до 2.300 m. Слично као и код басена Локвица и овај терен је веома перспективан за налажење дубоких јама. Иначе крај је спелеолошки веома слабо истражен.

МЕЂЕД, ТЕРЗИН БОГАЗ И КАЛИЦА

На овом подручју је истражено 14 објеката. По типу су процентуално поједнако заступљене јаме и пећине. Највећи број објеката, истражен је на локалитету Терзиног богаза, укупно 9. Интересантна је чињаница да су све истражене пећине леднице са веома ниским температурама и у току најтоплијих месеци, и са великим количинама леда.

ВЕНАЦ: ШЉЕМЕ - МИНИН БОГАЗ - БОБОТОВ КУК

Истражено је 12 спелеолошких објеката, и то махом јама. У хидролошком погледу, објекти су потпуно суви а у климатском погледу објекти су хладни (леднице). Мали број спелеолошких објеката је последица релативно уског гребена, али и недовољне истражености терена. Ово је иначе најперспективнији део Дурмитора за налажење дубоких јама. Наиме, терен се налази управо изнад дубоких јама на подручју Вјетрених брда, па очекујемо да ће бити нађени виши улази, чиме би њихова дубина била повећана за 300 m.

ЦРВЕНА ГРЕДА, ШТУОЦ И МАЛА ЦРНА ГОРА

На овом подручју су истражене 4 јаме, са дубинама од 25 до 106 m. Основна карактеристика свих јамских канала је изражена вертикалност. И овај предео је веома перспективан за налажење дубоких јама, јер се налази непосредно изнад кањона Таре. Очекивана дубина је и преко 1.500 m. Иначе овај терен је слабо истражен због слабе проходности и неприступачности.

ЉУБУШЊА И КАЊОН ДРАГЕ

Истражен је 21 спелеолошки објект, чији се канали у морфолошком погледу карактеришу вертикалним и вертикално ступњевитим деловима.

СИЊАЈЕВИНА

Истражено је 5 објеката, 3 јаме и 2 пећине на надморским висинама од 1200 до 1400 m. Мали број истражених објеката је последица чињенице да само мали део ове планине припада Парку, а и недовољне истражености, јер су се сва истраживања усмеравала према Дурмитору, а овај крај је истраживачки био запостављан.

ПИВСКА ПЛАНИНА

На овом подручју је истражено 7 објеката. По морфолошком типу то су јаме које карактерише изразита вертикалност. Такве су: Вуковића јама - дубока 81 m, и дужине канала 81 Жујача јама - дубока 32 m, и дужине канала 32 m. Пишчанска јама - дубока 76 m и дубине канала 88 m.

Таб. 1. Списак спелеолошких објеката у Националном парку Дурмитор

а. Кањон Таре

Назив објекта	Локалитет	тип	дужина	дубина	висина	досије
Безимена јама	Јасеновац, Брајковача	јама				1. 007
Безимена јама	Пролом, Брајковача	јама				1. 008
Безимена јама	Палеж, Брајковача	јама				1. 009
Шаранска пећина	Брајковача	пећина				1. 010
Бршљен пећина	Шљиванско	пећина				1. 011
Романовина	Горња Добриловина	пећина				1. 012
Шолонтрача	Горња Добриловина	пећина	45	6		1014
Школа	Горња Добриловина	пећина	18	0		1. 013
Рабренска пећина	Горња Добриловина	пећина	22	0		1. 006
Џекина пећина	Ђурукача, Руданци	пећина				1. 015
Бојана		пећина				
Тројана		пећина				
Савина пећина		пећина				
Барутџиница		пећина				

Мирољуб Милинчић, Милутин Љешевић, Предраг Ђуровић

Јаворова пећина		пећина				
Ивања пећина	Драшка усов, Тепца	пећина				
Водена пећина	Тепца	пећина				
Ђуло	Тепца	пећина				
Букова пећина	Тепца	пећина				
Калуђеровача	Тепца	пећина				
Бадњина	Тепца	пећина				
Чедилска пећина	Тепца	пећина				
Овчја пећина	Тепца	пећина				
Абогалична пећина	Тепца	пећина				
Коначина	Стублинска гора	пећина				
Грубанова пећина	Језичка бара	пећина				
Цријемуша	Језик, М. Црна Гора	пећина				
Мала Баиловица	Баиловића сиге	пећина				
Велика Баиловица	Баиловића сиге	пећина				
Горња пећина	Бијела врела	пећина				
Средња пећина	Бијела врела	пећина				
Доња пећина	Бијела врела	пећина				
Окапина	Лице, М. Црна Гора	окапина				
Безимена пећина	Лице, М. Црна Гора	пећина				
Безимена пећина	Гуванце	пећина				
Велико Ђатло	Погледина	пећина				
Мало Ђатло	Погледина	пећина				
Безимена пећина	Тепачки мост	пећина				
Безимена пећина	Тепачки мост, Тепца	пећина				
Безимена пећина	Тепачки мост	пећина				
Безимена пећина	Тепачки мост	пећина				

Спелолошка истраженост Националног Парка "Дурмитор"

Безимена пећина	Тепачки мост	пећина				
Безимена пећина	Тепачки мост	пећина				
Џамбаска пећина	Џамб. градина	пећина				
Радоњица	Ујач	пећина	35	0	720	939
Мала Радоњица	Ујач	пећина	15	0	750	954
Савова вода	Ујач	пећина			780	953
Горња Довоља	Премћани	пећина	13	0		
Доња Довоља	Премћани	пећина	28	0		
Змајева пећина	Ујач	пећина	53	+7	1. 100	940
Кандија	Премћани	пећина	23	0	640	550
Орашка пећина	Орашац, Премћани	пећина			700	
Горња пећина	Жуто Прло, Бистрица	пећина	12	0	950	405
Доња пећина	Жуто Прло, Бистрица	пећина	14	+4	945	406
Ђавоља пећина	Ђавоље лази	пећина	15	0	890	
Црна пећина	Црна врела	пећина				
Водена пећина	Горња Добриловина	пећина	121	+16	820	410
Пећина над путем	Доња Добриловина	пећина	28	0		
Висока пећина	Доња Добриловина	пећина			700	432
Црвена пећина	Доња Добриловина	пећина			690	414
Безимена пећина	Ђорбуцак	пећина	14	+4	680	420
Безимена пећина	Ђорбуцак	пећина	22	0	680	415
Безимена пећина	Ђорбуцак	пећина	31	0	680	419
Безимена пећина	Ђорбуцак	пећина	15	0	780	546
Мијића пећина	Мијића брод	пећина				
Пећина у тунелу	Крље	пећина	18	0		
Брановача	Обзир	пећина				
Шиљегова пећина	Обзир	пећина				
Илијина пећина	Обзир	пећина				

Мирољуб Милинчић, Милутин Љешевић, Предраг Ђуровић

Овчја пећина	Обзир	пећина				
Шупља пећина	Обзир	пећина				
Буква пећина	Ограђен бријег	пећина				
Буцавица	Бошковића сиге	пећина				
Лизавица	Бошковића сиге	пећина				
Сломова пећина	Тар. греде, Вашково	пећина				941
Миркова пећина	Вашковске греде	пећина				942
Оцина пећина	Вашковске греде	пећина				943
Пчеларија	Вашковске греде	пећина				944
Горње Градинска пећина	Градински кук	пећина	15	0		945
Доње Градинска пећина	Градински кук	пећина	32	0		946
Перова пећина	Грабље, Вашковски брег	пећина	18	+4		947
Вујачића пећина	Вашковски брег	пећина	15	0		948
Пећина у Куку	Вашковски брег	пећина	22	0		949
Бијеловац	Премћански брег	пећина				
Шалинтрача	Премћански брег	пећина				
Безимена пећина	М. Заскоци, Трешниц	пећина				
Премкућа	Ограђенички брег	пећина				
Свињарица	Ограђенички брег	пећина				
Мијаилово козило	Ограђенички брег	пећина				
Раздољска пећина	Раздоље, Ограђенички брег	пећина				
Кљунска пећина	Кљун, Ограђенички брег	пећина				
Томина пећина	Томино врело, Ограђенички брег	пећина				
Милиница	Ограђенички брег	пећина				
Ободинска пећина	Ободина	пећина				

Спелолошка истраженост Националног Парка "Дурмитор"

Препуница	Бунетина, Левер Тара	пећина				
Тмуша	Бунетина, Левер Тара	пећина				
Чађавица	Левер Тара	пећина				
Капавица	Левер Тара	пећина				
Вијезовица	Левер Тара	пећина				
Мегара	Левер Тара	пећина				
Хафизовица	Левер Тара	пећина				
Бећовача	Левер Тара	пећина				
Ђорђејева пећина	Суводолки поток	пећина				
Црвена пећина	Обзирски брег	пећина				
Кадузова пећина	Обзирски брег	пећина				
Дуга пећина	Обзирски брег	пећина				
Голубиња	Соколине	пећина				
Козила	Соколине	пећина				
Тмуша	Крушкови рт	пећина				

б. Језерска површ

Водена пећина	Водени до, Вирак	пећина	105	+12	1. 620	157
Чокорчина јама	Пошћенски крај	јама	85	70	1. 630	144
Симова пећина	Баре Жугића	пећина	107	6	1. 390	145
Ковачка пећина	Суводо, Ковачев п	јама				
Јушичка пећина	Тморска гл. Подгора	пећина				163
Ивања пећина	Тморска гл. Подгора	пећина				164
Бетега	Елав, Нинковићи	пећина				165
Тројана	Врх, Нинковићи	пећина				166
Безимена пећина	Послениште, Вирак	пећина				188
Безимена пећина	Сува локва, Стожина	пећина				189

в. Седлене греде и Ратисава

Партизанска пећина	Седлене греде	пећина	148	+18	2. 100	703
Мила	Седлена греда	пећина	80	0	1.950	701
Снијежна јама	Седло	јама	12	12	2. 120	702
Страшница	Орујица, Г. Буковица	јама				580
Усова јама	Ивица, Г. Буковица	јама				581

г. Добри до, Драгишница и Грабовица.

Јама у плочама	Плоче, Добри до	јама	32	23	1. 610	267
Јама у катуну	Добри до	јама			1. 670	
Јама у ждрелу	Кљештина	пећина			1. 460	
Пећина под водопадом	Драгишница	пећина	21	+6	1.320	
Водена пећина	Драгишница	пећина			1. 250	
Арапова пећина	Грабовица, Дедина	пећина			1. 500	119
Делића пећина	Комарница	пећина			1. 150	121
Јанкова пећина	Бокача, Грабовица	пећина			1. 500	120
Пећиница	Дедина, г. Грабовица	окапина			1. 520	177
Снијежница	Вјетрено брдо Ивица	јама				179
Безимена пећина	Голубовац Ивица	јама				180
Шукова пећина	Добри до	пећина				190

д. Бољ, Бољске греде, Лојаник, Ружица

Уска јама	Клечари, Бољ	јама	25	25	1. 710	264
Безимена јама	Клечари, Бољ	јама	26	26	1. 780	265
Безимена јама	Клечари, Бољ	јама	16	16	1. 680	275
Безимена јама	Клечари, Бољ	јама	19	19	1. 700	276

Спелолошка истраженост Националног Парка "Дурмитор"

Безимена јама	Клечари, Бољ	јама	23	23	1. 690	300
Безимена јама	Плоче, Бољ	јама	30	30	1. 700	301
Безимена јама	Плоче, Бољ	јама	69	50	1. 710	302
Безимена јама	Плоче, Бољ	јама	16	16	1. 710	303
Безимена јама	Плоче, Бољ	јама	46	31	1. 710	304
Безимена јама	Плоче, Бољ	јама	22	22	1. 720	305
Безимена јама	Скале, Бољ	јама	18	16	1. 790	263
Безимена јама	Скале, Бољ	јама	39	36	1. 740	308
Безимена јама	Скале, Бољ	јама	102	72	1.720	307
Бољска јама	Ваље, Бољ	јама	249	182	1. 850	ц
Велика Сњижежница	Плоће, Бољ	јама	17	17	1. 780	266
Јама у полицама	Добри до	јама	23	23	1. 670	267
Пећиница	Урдени до, Добри до	пећина				

е. Зелени Вир, Зупци, Сурутка, Вјетрена брда, Ломни долови

Троугла пећина	Зупци (Сурутка)	пећина	15	00	2. 200	МСЕ-4
Пећина с камином	Зупци (Сурутка)	пећина	60	29	2. 220	МСЕ-3
Равна пећина	Зупци (Сурутка)	окапина	11	00	2. 280	МСЕ-5
Говећа пећина	Зупци (Сурутка)	окапина	15	+2	2. 150	МСЕ-6
Јама на превиији	Зупци (Сурутка)	јама	12	12	2. 120	МСЕ-7
Шупља пећина	Вјетрена брда	јама	52	7	2. 100	МСЕ-8
Вјетрена јама	Вјетрена брда	јама	4. 520	990	2. 180	МСЕ-2
Двојна јама	Вјетрена брда	јама	92	71	2. 150	
Ломна јама	Вјетрена брда	јама	76	76	2. 190	
Петогрла	Сјеверне обручине	јама	2. 680	457	2. 140	
Мала јама	Сјеверне обручине	јама	45	45	2. 150	
Увита пећина	Увита греда	пећина	146	00	2. 100	
Ледена пећина	Валовити до	пећина	76	+8	2. 170	

Мирољуб Милинчић, Милутин Љешевић, Предраг Ђуровић

Велика јама	Мали ломин до	јама	1. 870	605	2. 020	
Доња јама	Мали ломни до	јама	102	65	1. 950	
Зеленовирска јама	Зелени вир	јама	440	180	2. 020	
Зеленовирска пећина	Зелени вир	окапина	15	00	2. 020	
Безимена јама	Зелени вир	јама	25	15	2. 000	
Безимена јама	Бавани, Зелени вир	јама	35	25	2. 120	

з. Душке полице, Пријеспа, Добри до

Уска јама	Душке полице	јама	38	23	1. 950	МСЕ-1
Козја пећина	Тодоров до	окапина	15	00	1. 850	
Гротина пећина	Брвна	пећина				

и. Шкрка, Пруташ и Планиница

Пећина	Шарени пасови	окапина	15	00	1. 940	708
Безимена пећина	Ваље, Шкрка	пећина	21	00	1. 850	
Окапина	Ваље, Шкрка	окапина	12	00	1. 900	
Окапина	Пруташки до	окапина	12	00	1. 980	
Мала пећина	Мало језеро, Шкрка	окапина	22	+5	1. 920	
Водена пећина	Скакала, Шкрка	пећина	45	+12	1.600	
Пушљенска пећина	Кањон Сушице	пећина			1. 610	

ј. Басен Локвица и Великог Ломног дола

Ледена јама	Биљегов брег	јама	180	112	1. 980	431
Велика снијежница	Чворов богаз	јама	45	25	2. 080	440
Велика јама	Чворов богаз	јама	59	45	2. 120	441
Звонаста јама	Бавани, Локвице	јама	10	10	1. 765	447
Саломна јама	Бавани, Локвице	јама	12	12	1. 770	448
Двојна јама	Бавани, Локвице	јама	16	16	1. 770	449
Овална јама	Бавани, Локвице	јама	38	16	1. 770	450

Спелолошка истраженост Националног Парка "Дурмитор"

Максина јама	Локвице	јама	165	117	1. 800	453
Безимена јама	Ст. катун, Локвице	јама	20	17	1. 890	454
Уска јама	Баранске колибе	јама	29	24	1. 870	455
Снијежница	Баранске колибе	јама	47	27	1. 880	456
Снијежна јама	Баранске колибе	јама	37	17	1. 870	457
Шупљаја	Радулова колиба	пећина	40	+7	1. 800	461
Велика јама	Баранске колибе	јама	360	130	1. 870	462
Снијежница	Кљештина, Брезје	јама	12	10	1. 830	458
Безимена јама	Кљештина, Брезје	јама	12	12	1. 840	459
Окапина уз пут	Баранске колибе	окапина	15	00	1. 840	460
Безимена пећина	Равни извори	окапина	15	8	1. 900	463
Мала јама	Равни извори	јама	12	12	1. 900	464
Безимена јама	Стари катун	јама	15	15	1. 910	465
Ледена пећина	Обла глава	пећина	94	23	2. 040	
Безимена пећина	Обла глава	јама	148	102	1. 970	169
Зелена јама	Обла глава	јама	25	18		597
Проста јама	Суво лице	јама	25	25		606
Кишна јама	Суво лице	јама	33	33		607
Безимена јама	Суво лице	јама	74	57		618
Индина пећина	Индини долови	пећина			1. 800	623
Безимена јама	Камењача	јама			1. 680	

к. Басен Алишнице и Црепуљ пољане

Велика Јеловача	Црепуљ пољана	пећина	40	00	1. 740	622
Мала Јеловача	Црепуљ пољана	окапина	15	00	1. 750	621
Широка пећина	Сурдуп, Вел. пас.	пећина			1. 720	
Ниска пећина	Сурдуп, Вел. пас.	пећина			1. 720	
Урљача	ДоњаАлишница	пећина			1. 970	

Мирољуб Милинчић, Милутин Љешевић, Предраг Ђуровић

Безимена јама	Жута греда, Алишница	јама			2. 120	
Безимена јама	Жута греда, Алишница	јама			2. 130	
Отворена јама	Главе	јама	25	17	2. 200	598
Суседна јама	Главе	јама	47	32	2. 220	599
Водена јама	Јакшића катун	јама	20	18	2. 100	600
Млијечна јама	Јакшића катун	јама	20	20	2. 120	601
Крушљива јама	Главе	јама	30	20	2. 240	602
Скорупна јама	Главе	јама	55	32	2. 230	603
Снијежна јама	Главе	јама	45	15	2. 240	604
Трогрла	Главе	јама	65	45	2. 220	605
Рутошина пећина	Сува ртина	пећина			2. 250	
Шупљика	Медвеђе ждријело	прозор			2. 300	

л. Међед, Терзин богаз, Калица

Окапина	Терзин богаз	окапина	15	00	2. 010	
Пећница	Велико раме, Медед	окапина	17	00	1. 840	
Окапина	Велико раме, Медед	окапина	15	+10	1. 900	
Леденица	Терзин богаз	пећина	85	+17	2. 040	
Ледена пећина	Очњак, Терзин богаз	пећина	105	27	2. 250	
Безимена јама	Терзин богаз	јама	80	47	2. 250	608
Безимена јама	Терзин богаз	јама	30	15	2. 220	609
Безимена јама	Терзин богаз	јама	27	15	2. 240	610
Безимена јама	Терзин богаз	јама	40	22	2. 240	611
Снијежна јама	Терзин богаз	јама	75	40	2. 230	612
Двојана јама	Терзин богаз	јама	30	20	2. 240	613
Једина јама	Велика калица	јама	30	30	1. 960	614
Медвеђа јама	Велика калица	пећина	30	00	1. 920	615

Спелолошка истраженост Националног Парка "Дурмитор"

Кристална пећина	Велика калица	пећина	30	10	1. 950	616
-------------------------	----------------------	---------------	-----------	-----------	---------------	------------

м. Венац Шљемена, Мининог Богаза и Боботовог Кука

Виглед	Бандијерина	јама	45	30	2. 300	МСЕ-9
Пукотина	Бандијерина	пећина	45	17	2. 300	МСЕ10
Мала јама	Бандијерина	јама	24	14	2. 320	МСЕ11
Безимена јама	Суво лице, Минин богаз	јама	11	11	2. 200	МСЕ12
Фосилска јама	Минин богаз	пећина	42	13	2. 180	МСЕ13
Уска пећина	Минин богаз	пећина	16	7	2. 140	МСЕ14
Широка јама	Минин богаз	јама	21	21	2. 140	МСЕ15
Шупљика	Осојне гр, Шљеме	прозоре			1. 930	
Обоа	Савин кук	прозоре			2. 220	
Шупљаја	Савин кук	прозоре			2. 250	
Безимена јама	Милошева локва	јама			2. 360	
Безимена јама	Милошев ток	јама			2. 390	

н. Црвена Грета, Штуоц и Мала Црна Гора

Омерова јама	Мали Штуоц	јама	45	32	1. 900	191
Чокешина јама	Кошаре, В. Штуоц	јама	85	70	1. 980	144
Црна јама	Надгорје	јама	126	106	1. 730	149
Ружина јама	Мала Црна Гора	јама	25	25	1. 660	151
Мала пећина	Ограде	пећина	52	00	1. 520	

њ. Љубишња и кањон Драге

Битинска пећина	Битинско поље	јама	157	420	1. 180	107
Овчја пећина	Осоје, Битина	јама	25	15	1. 320	114
Велика Снежница	Битина	јама	17	17	1. 260	106
Битинска глава	Битина	пећина	30	00	1. 210	110
Јама у орници	Осоје, Битина	јама	75	65	1. 330	109

Мирољуб Милинчић, Милутин Љешевић, Предраг Ђуровић

Отворена јама	Битина	јама	30	30	1. 400	108
Скорупна јама	Крша, Слатина	јама			1. 630	636
Жујова јама	Крша, Слатина	јама			1. 560	637
Велика ластва	Ср.Стубица, Слатина	пећина			1. 400	638
Безимена пећина	В. Столац, Јелов пањ	пећина			1. 330	639
Безимена пећина	Језеро, Јелов пањ	пећина			1. 100	640
Коњска пећина	Д. Стубица, Јелов пањ	пећина			1. 035	641
Орловача	Орловина, Јелов пањ	пећина			1. 300	642
Руњевица	Врановина	пећина			770	643
Варда	Каблића борје, Вран	пећина			870	644
Шушњарица	Врановина	пећина			1. 000	645
Губавица	Врановина	пећина			743	646
Чаушева пећина	Чаушево раме, Врановина	пећина			1. 370	647
Головраница	Вршак, Слатина	пећина			1. 690	1. 253
Понор	Коњско поље, Слатина	јама			1. 560	1. 254
Струњин понор	Коњско поље	јама			1. 600	1. 255

о. Сињајевина

Снијежница	Влахово поље	јама	48	24	1. 620	146
Чавчалица	Велика смрча	јама	90	85		147
Леденица	Тавници, Зминица	окапина	15	+4		
Чавчаница	Тавници, Зминица	јама	59	59	1. 400	161
Пећина	Тавници, Зминица	пећина	18	0	1. 380	160

п. Пивска планина

Руђина јама	Рудни до, Планиница	јама			1. 820	
Жуљача	Ђеранића греде	јама			1. 750	
Маглена јама	Грабач врх	јама	32	32		437
Бујна јама	Грабач врх	јама	25	25		425
Гишчанска јама	Пишче	јама	88	76	1. 375	63
Вуковића јама	Пишче	јама	81	81	1. 385	64
Затрпана јама	Војиновићи	јама	29	29	1. 489	51

ЗАКЉУЧАК

До сада је на подручју Националног парка Дурмитор, истражен или евидентиран 301 спелеолошки објект. И поред овако великог броја обрађених објеката, територија Парка није адекватно истражена. Скоро сва спелеолошка истраживања завршена су без озбиљнијих комплементарних истраживања (хидролошких, спелеоклиматолошких, биоспелеолошких и др.), тако да већина прикупљених података не може бити адекватно валоризована.

С обзиром да не постоји ниједна стручна служба која се бави прикупљањем документације о истраженим спелеолошким објектима, велики број истражених објеката није доступан заинтересованим, зато што је завршио у многобројним приватним архивама.

Разлика у релативној надморској висини најнижег спелеолошког објекта (Мијића пећина на локалитету Вашковске стене, Кањон Таре 418 mпв.) и највишег (Безимена јама на локалитету Шљеме 2390 mпв.), износи 1.972 m. Изнети подаци указују на развијеност крашког процеса.

Због извештајног карактера овог рада, нисмо у могућности да се дубље бавимо били каквим научним синтезама. Дати су аналитички резултати са списком истражених и евидентираних спелеолошких објеката.

Подручје Националног парка "Дурмитор" је изразито крашка територија, а као последица тога је и велики број спелеолошких објеката. Од познатих спелеолошких објеката је физички истражено око половине, што значи да предстоји веома обимно спелеолошко истраживање. Најлошије је истражен кањон Таре, јер од око 110 спелеолошких објеката свега 20-так има планове. Иначе дурмиторско подручје има изврсне предиспозиције за налажење веома дубоких јама. Морфолошка предиспозиција је и до 2.000 m. Као основна потреба истраживања природе у Парку намеће се и потреба спе-

леолошких детаљних истраживања. На тај начин Национални парк "Дурмитор" био би један од најбогатијих објеката пећинама и јамама на свету.

ЛИТЕРАТУРА - REFERENCES

- Касалица С., Љешевић М.(1984): **Туристичка валоризација спелеолошких објеката на подручју националног парка "Дурмитор"**, Девети југославенски спелеолошки конгрес, Загреб.
- Кнежевић С.(1983): **Спелеолошки објекти у Кањону Таре**, "Соа Небеска" бр. 3. Жабљак.
- Љешевић М., Rosler A.(1976): **Велике пећине и јаме Дурмитора**, VII конгрес спелеолога Југославије, Титоград.
- Љешевић М.(1976): **Спелеолошка истраженост Црне Горе**, VII конгрес спелеолога Југославије, Титоград.
- Љешевић М., Баровић В. (1981): **Највећи спелеолошки објекти Црне Горе**, VIII конгрес спелеолога Југославије, Београд.
- Љешевић М. (1984): **Најдужи и најдубљи спелеолошки објекти Црне Горе**, Девети југославенски спелеолошки конгрес, Загреб.
- Претнер Е. (1961): **Спелеолошка истраживања у Црној Гори и списак пећина и јама**, Други Југославенски спелеолошки конгрес, Загреб.
- Спелеолошко друштво Протеус (1984): **Извештај о спелеолошким истраживањима у Басену Локвица**, Београд (елаборат).
- Спелеолошко друштво "Протеус" (1983): **Извештај о истраживањима међународне спелеолошке експедиције "Дурмитор 83"**, (елаборат), Београд.

Miroљub Milinčić, Milutin Lješević, Predrag Đurović

SPELEOLOGIC RESEARCH OF NATIONAL PARK „DURMITOR”

Summary

Speleologic objects are the most specific phenomena of the carst morphology, which are dominating over the Durmitor. They by development in limestones, represent rarity of geomorphologic, biospeleologic, hydrologic, microclimatic, ecological and other phenomena.

